

problem precej spretno rešil in v splošnem tudi pravilno Jakopičevsko poantiral.

Z umetnikom Jakopičem, z njegovo vlogo v slovenski kulturi se pečata Iz. Cankar in Fr. Mesesnel. Mesesnel riše umetnostno zgodovinski milje, v katerem se je J. pojavil; dobro ga je označil kot neutrudnega iskatelja, pokazal ga kot moža, ki veruje v svoj cilj, ki se neprestano bori za svoja sredstva in izraz, ki pa ne da bi se ponižal k publiko, katera ga ne razume in odklanja, visoko držeč svoj prapor napravi vse, da publiko vzgoji in jo polagoma približuje tisti stopnji, na kateri ne bo razumela samo njega, ampak umetnost sploh začela pravilno presojati. Kot prepotrebno ozadje k temu članku, stikano iz komponent naše kulturnozgodovinske problematike in problematike Jakopiča kot umetniškega pojava, deluje ob Mesesnelovi umetnostno-zgodovinski definiciji Jakopiča Cankarjev članek o Jakopičevih skrivnostih. V čem je Jakopičev kulturni pomen za slovenstvo? V čem je njegovo umetniško bistvo, tisto bistvo, ki nam ga dela specifično in posebno globoko slovenskega umetnika? Ta vprašanja postavi Cankar in poskusi odgovor nanja. Prvo o njegovi vlogi v sodobni slovenski kulturi je že odgovorjeno in priznано: Jakopič je, ako smemo tako reči, za sodobno slovenstvo tisti kulturno-biološki činitelj, ki je iz notranje sile gnan postal središče, okrog katerega se je spontano, iz notranjega poklica zbrala slovenska likovna umetnost sodobnosti, ter se uveljavila kot enakopraven činitelj narodne kulture.

Drugo vprašanje po Jakopičevem bistvu, ki naj bi obenem rešilo od zgodovinske razstave slovenskega slikarstva sem na dnevnem redu se nahajajoče vprašanje o bistvu narodne umetnosti, pusti C. še vedno odprto, ker umetnostna znanost še nima dovolj bistrega odgovora na vprašanje o razmerju nacionalnosti do umetnosti in ta zveza niti psihološko niti glede svojih tvornih posledic ni zadosti pojasnjena. Skrivnost je, ki jo spoznavamo v njenih pojavih, kjerkoli se utelesi, ki pa nam ostane racionalno nedosegljiva kakor ljubezen. Jakopič si je ni postavil kakor mnogi drugi ali tudi njegovi sodobniki iz dunajske »Vesne« racionalno kot problem, ki ga je mogoče doseči z uresničitvijo gotovih zunanjosti; teoretično si je odgovoril na to vprašanje s formulo »umetnost postane slovenska tedaj, kadar nam postane življenjska potreba, kadar bomo iskali sebe v njej« (Obiski, 49), in mi vsi danes vemo, da je pojmoval in uresničil nacionalnost umetnosti točneje in plodovitejše kakor drugi, ki so jo pojmovali konkretnije; ob njegovih delih vsi čutimo silo, ki veje samo iz izrednih pojavov, katerih korenine tiče globoko v rodni zemlji in v našem duhovnem bistvu. Tudi tu ga je poskusil Cankar zajeti kot značilen slovenski izraz, ko ob njem ugotavlja, da smo Slovenci ob premikanju ravnovesja med duhom in naturo vedno težili k duhovnemu polu, kar je tako značilno za Jakopičevo delo. Ko nam ga končno Cankar pokaže še v njegovi značilni vdanosti svojemu poklicu, ki spominja v tem oziru na drugega našega velikega duha, Prešerna, ga nazadnje opredeli v njegovi nepojmljivi organski celoti, ki temelji v tisti skrivnostni moči, ki ji pravimo genij.

Zbornik nam torej od več strani odgrinja pogled do Jakopičevih skrivnosti; o vsem, kar je v njem,

lahko rečemo, da je dragoceno, a le dva sta nam posvetila do bistva njegovega problema, Jakopič sam in Cankar. Sicer pa je še vse polno strani njegovega problema komaj načelih in bodo naši esejisti in problematiki še dolgo lahko črpali ob njih. Če je Jakopič širšemu občinstvu še vedno precej tuj, čeprav je neoporečno popularen, je temu deloma kriva težka dostopnost njegovih del, ker jih enotonska reprodukcija sploh ne more podati, v barvasti pa imamo v tem zborniku prvi precej posrečen poskus, zakaj ob zmanjšanem formatu nevajeno oko prej opazi ono bistveno, za katero gre, kakor pri velikem formatu, kjer se težje orientira. Za pravo populariziranje Jakopičevega dela bi bilo treba še več barvastih posnetkov in posebno uvodnih studij v njegovo umetnost, ki bodo s časom tudi še prišle. Na drugi strani pa po mnogobetajočem poskusu v tem zborniku ne moremo želeti ničesar boljše, kakor da nam mojster sam napiše svoje spomine.

Jakopičev zbornik je treba uvrstiti med knjige trajne vrednosti! Frst.

KRONIKA

† DR. FRANJO ČIBEJ

Dne 15. maja 1929 je v Ljubljani po kratki boleznii umrl nadebudni pedagoški znanstvenik, suplent na moškem učiteljsku v Ljubljani in sodruknik Doma in sveta, dr. Franjo Čibej. Rodil se je 21. junija 1901 v Gorici in je pred desetimi leti maturiral v Ljubljani. Po svojem znanstvenem poklicu je bil pedagog, zanimal pa se je živo za vsa filozofska vprašanja, posebno v zvezi s sodobnim življenjem in kulturo. Udeleževal se je veliko obetajočega križarskega pokreta med katoliškimi akademičnim dijaštvom in je sodeloval v njegovih glasilih »Križ na gori« in »Križ«. Bil je mož velikega znanja in trdne duševne usmerjenosti. Njegova smrt je tem globlje zadela slovensko kulturno javnost, ker je njegovo zelo plodovito pisateljsko delovanje kazalo še znake bujnega mladostnega vretja in velikega neizrabljenega idealizma, ki se je prav v zadnjih dveh letih že močno oproščal spon šolske erudicije in se začel prepajati s tokovi živega notranjega doživetja. Kakor je za njegovo mladostno znanstveno fazo značilna nedvomno pomembna a oblikovno težka studija v našem listu o problemu slovenske izobrazbe (1927), ni nič manj ravno njegova postumna studija o filmu v naši letošnji št. 5 kazala že novega Čibeja, ki od teorij in znanja, nabranega iz knjig, prehaja v najpoučnejšo in najbogatejšo vseh knjig — življenje. In prav tam mu je vsemodra Previdnost iztrgala pero iz rok. Tudi njegovo glavno znanstveno delo, »Psihologija pedagogike«, ki bi naj mu bilo odprlo pot do akademske karijere, je ostalo v rokopisu.

Ker so ga razen versko-nravnih in psihološko-pedagoških vprašanj živo zanimale vse stroke kulturnega življenja, posebno tudi umetnost vseh strok, smo prepričani, da je kljub mladosti, v kateri nas je zapustil, ostala za njim občutna vrzel v ideoloških stremljenjih naše mlajše generacije.

Še težja pa je izguba za nas kot ljudi, ker je odšel iz naše srede mož neoporečno kristalnočistega značaja in drugih plemenitih človeških lastnosti. Fr. Stelč